

Міхно О. (2018) Педагогічний календар. Березень 2018: [пед. календар на березень 2018 р.: 160 років від дня народж. Павла Тутковського (1858– 1930); 80 років від дня народж. Івана Зязюна (1938– 2014); 160 років від дня народж. Владислава Бузескула (1858– 1931); 130 років від дня народж. Антона Макаренка (1888– 1939)]. *Справи сімейні*. №3. С. 17–19.

Pedagogical calendar. March 2018: 160th Birthday Pavlo Tutkovsky (1858– 1930); 80th Birthday Ivan Ziazun (1938– 2014); 160th Birthday Vladislav Buzeskul (1858-1931); 130th Birthday Anton Makarenko (1888-1939)

Педагогічний календар. Березень 2018

160 років від дня народження **Павла Тутковського** (1858—1930) українського геолога, географа і педагога

Павло Аполлонович Тутковський народився 1 березня 1858 р. у селищі Липівці теперішньої Вінницької області. Закінчив Житомирську чоловічу гімназію (1877) та природниче відділення фізико-математичного факультету Київського університету (1882). У 1884—1895 рр. працював консерватором мінералогічного і геополітичного кабінету Київського університету. З 1884 по 1902 рік проводив геополітичні дослідження практично всіх губерній України. Він захоплювався вивченням викопної мікрофауни і вперше в Росії опублікував близько 20 оригінальних праць з цього питання. Водночас вивчав підземні води України і 1895 р. подав свій проект водопостачання Києва. Саме завдяки йому Київ став одним з перших європейських міст, що забезпечило себе артезіанською водою.

У 1904 р. П. Тутковський прийняв пропозицію попечителя Київського навчального округу і був призначений інспектором, а у 1909 — директором народних училищ Волинської губернії. В 1909 він з усією родиною переїздить до Житомира, де прожив 9 років. Вінцем наукової діяльності П. Тутковського на Волині стала підготовлена ним дисертація «Ископаемые пустыни Северного полушария», за захист якої в 1911 р. в Московському університеті він здобув ступінь доктора географії.

У квітні 1918 р. вченого обрано головою Природничої секції Українського наукового товариства (УНТ). Це товариство ще в березні 1917 поставило питання про створення в Києві Українського народного університету, що стало початком розвитку національної вищої освіти. П. Тутковський був професором створеної в листопаді 1917 р. Української педагогічної академії. У 1918 разом з Володимиром Вернадським, Дмитром Багалієм, Михайлом Туган-Баранівським брав участь в Комісії з підготовки проекту заснування Української академії наук. Серед перших 12 дійсних членів УАН, затверджених урядом гетьмана Скоропадського, був і П. Тутковський.

Внесок П. Тутковського в науку різнобічний. Він працював в усіх галузях науки про Землю. Його праці присвячено питанням мінералогії, палеонтології, регіональній і динамічній геології, геоморфології, фізичній географії, етнографії та етнології, гідрогеології, корисним копалинам, крає-

ландшафтознавству, природному районуванню, науковій бібліографії і термінології. Характерною особливістю наукової творчості П. Тутковського було те, що більша частина його багатющої спадщини (він опублікував понад 1000 праць) була присвячена Україні. Тому Володимир Вернадський називав Павла Тутковського «кращим знавцем неорганічної природи України».

Від репресій цього видатного вченого, українознавця і громадського діяча врятувала смерть 3 червня 1930 року.

80 років від дня народження **Івана Зязюна** (1938—2014), українського педагога, першого міністра освіти незалежної України

Народився Іван Андрійович Зязюн 3 березня 1938 р. у с. Пашківка Ніжинського району Чернігівщини. Це село знаходиться неподалік від станції Крути. Зрозуміло, що радянська пропаганда замовчувала факт протистояння українських студентів воєнізованим загонам більшовиків, але спомин про героїв Крут зберігався в народній пам'яті. Саме там, у дитячих спогадах, у родинній атмосфері поваги до культури предків треба шукати джерела непоказного, глибоко природного українства І. Зязюна. Своїх батьків — Андрія Володимировича та Варвару Микитівну — він шанував безмежно і свою першу книгу «Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву» (1976) присвятив саме їм.

Перший професійний досвід І.Зязюна — завідувач будинку культури у рідному селі (1955—1956). А в 1956 р. він вирушає на Донбас, куди молодь Чернігівщини виїжджала на будівництво комсомольських шахт. Там здобуває першу професію — шахтаря-прохідника.

Гуманітарні проблеми педагогіки, естетики, театрального мистецтва стали об'єктом наукових зацікавлень І.Зязюна ще в студентські та аспірантські роки на філософському факультеті Київського університету ім. Т. Шевченка. Захист кандидатської дисертації “Особливості становлення й розвитку естетичного сприйняття людини” (1968), творча викладацька робота у вищій школі у Дніпрі (тоді — Дніпропетровську), а потім у столиці, зміцнили в ньому переконання, що педагогіка — це зміст його життя.

У 1975—1990 І.Зязюн очолював Полтавський педагогічний інститут. Цей період виявився знаковим у житті педагога: тут вповні розкрилися його організаторський талант, науково-творчий потенціал, громадянська активність, принциповість і людяність. Усім відомий унікальний експеримент полтавців з формування педагогічної майстерності вчителя, результатом якого було видання підручника “Основи педагогічної майстерності” (1988) та створення мережі кафедр педагогічної майстерності в усіх педагогічних вишах не лише України, але й колишнього СРСР.

Після Полтави І.Зязюну довелося пройти через великі випробування на посаді міністра народної освіти в роки становлення незалежності України (1990—1992). Серед безперечних здобутків Зязюна-міністра — ухвалення Верховною Радою Закону України «Про освіту» у червні 1991, надзвичайна увага до становища учителя.

З 1992 р. Іван Андрійович зосереджується на науковій роботі. А далі – новий поворот долі: організація Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, керівником якого він залишався до останніх днів життя.

Помер І. Зязюн 28 серпня 2014 р. Похований у рідному селі. У березні 2017 р. у селі Пашківка відкрито Меморіальний музей-садибу академіка Івана Зязюна.

160 років від дня народження **Владислава Бузескула** (1858—1931), українського історика античності, педагога

Бузескул Владислав Петрович народився 8 березня 1858 р. в с. Попівка Ізюмського повіту Харківської губернії (нині Балаклійський район Харківської області). Закінчив Харківський університет (1880), і з того часу майже 40 років працював у ньому приват-доцентом, з 1890 — професором. 1888 захистив магістерську дисертацію про Перикла, 1895 — докторську дисертацію «Афінська політія» Арістотеля як джерело для історії державного ладу Афін до кінця 5 ст.». Читав лекції на Педагогічних курсах при Харківському навчальному окрузі та Вищих жіночих курсах.

Після більшовицького жовтневого перевороту 1917 В. Бузескул був серед тих професорів, які не покинули місто і намагалися співпрацювати з радянською владою у підготовці фахівців і культурному будівництві. Він важко переживав арешт і знищення декількох професорів університету. Восени 1919 був одним із підписантів «Воззвання русских ученых к Европе» щодо політики більшовиків і репресій, навіть перебував під арештом у зв'язку з цим листом.

Після реорганізації Харківського університету (1920) викладав на Тимчасових вищих педагогічних курсах, у Академії теоретичних знань та соціально-історичної секції факультету професійної освіти Харківського інституту народної освіти, від 1921 керував науково-дослідною кафедрою історії європейської культури при цьому Інституті.

В. Бузескул узагальнив і видав свої лекції з історії Греції, які читав в Харківському університеті — «Введение в историю Греции» (Харків, 1903; 1904) — джерелознавчий та історіографічний нарис з грецької історії. 1909 вийшла друком «История афинской демократии», де досліджено еволюцію грецької демократичної общини від виникнення до занепаду. Популяризатор античної історії, автор статей з низки питань політичного і культурного життя від давнини до сучасності, які об'єднав у збірнику «Исторические этюды» (1911) та «Античность и современность» (1913). У 1923—1924 вийшли друком «Открытия XIX и начала XX в. в области древнего мира» (кн. 1–2, Петроград), де вперше в світовій літературі подано загальний огляд відкриттів в історії Сходу та Греції.

Владислав Бузескул — автор понад 100 статей, а також популярних книг про афінську демократію, крито-мікенську цивілізацію, шкільну справу

в стародавній Греції, про давньогрецького політичного і військового діяча Перикла та ін.

В. Бузескул володів щасливим талантом популяризатора історичних знань. Його праці відзначаються живою, образною мовою, ясністю і простотою.

Помер В. Бузескул 1 червня 1931 р. у Харкові.

130 років від дня народження **Антоня Макаренка** (1888—1939), українського педагога, письменника, класика світової педагогіки ХХ ст.

Свідченням міжнародного визнання А. Макаренка стало рішення ЮНЕСКО (1988), що стосується чотирьох педагогів, які визначили спосіб педагогічного мислення в ХХ столітті. Це — Джон Дьюї, Георг Кершенштайнер, Марія Монтессорі та Антон Макаренко.

Антон Семенович Макаренко народився 13 березня 1888 р. в селищі Білопілля Харківської губернії (нині – Сумська область) в сім'ї робітника-маляра вагонних залізничних майстерень. Закінчив міське чотирьохкласне училище в Крюкові (поблизу Кременчука) і педагогічні курси при ньому.

Вчительську діяльність розпочав у 1905 з роботи у Крюківському училищі, потім працював у школі ст. Долинська, що на Херсонщині. У період 1914—1917 навчався у Полтавському учительському інституті. Знову учителював у Крюкові і Полтаві. У 1920 Макаренку доручили організувати поблизу Полтави в с. Ковалівка колонію для неповнолітніх правопорушників. За період роботи у цьому закладі він створив принципово нову систему виховання, а сам заклад став відомим у всій країні. У 1927 Макаренко брав участь в організації дитячої трудової комуни ім. Дзержинського в Харкові і згодом очолив її. Тут він також запроваджував свою виховну систему. З 1937 переїхав до Москви, де займався літературною роботою та читанням лекцій на педагогічні теми для вчителів, батьків і громадськості.

Макаренко залишив багату педагогічну спадщину, написав понад 150 творів (романи, повісті, сценарії, науково-педагогічні статті). Найбільш відомими є «Педагогічна поема», «Книга для батьків», «Методика організації виховного процесу» та ін. Педагогічний досвід А. Макаренка унікальний. Мало хто в історії педагогіки зумів так вдало втілити свою теорію в практику і добитись вражаючих результатів. Є статистика: за 15 років своєї роботи (1920—1935) через колективи, створені Макаренком, прийшло біля 3000 правопорушників і безпритульних, що стали гідними людьми, кваліфікованими спеціалістами.

Возвеличення Макаренка почалось ще в 1930-ті, і довгий час він вважався одним з найбільш видатних радянських педагогів. Його ім'я і праці широко відомі за кордоном. У кінці 80-х — на початку 90-х років ХХ ст. окремі погляди педагога піддавались критиці. Були опубліковані критичні статті українського педагога Григорія Ващенко з приводу діяльності Антона Макаренка. Проте здобутки його виховної системи є незаперечними, а соціально-педагогічні ідеї актуальні на сучасному етапі, коли загострились соціальні проблеми суспільства.

Помер педагог 1 квітня 1939. На похороні на Новодівичому цвинтарі Москви не було офіційних осіб. Чиновники від освіти наче не помітили смерті людини, яку через кілька років вони ж призначать класиком радянської педагогіки...

Виставка «Педагогині»

Жіночі постаті в історії досить часто є маловідомими і зазвичай лише тому, що вони – жіночі. Століттями внесок жінки в історію применшувався, а самим жінкам відводилася виключно сімейно-побутова сфера діяльності. Українки ніколи не обмежувалися лише роллю дружин, матерів, берегинь домашнього вогнища. Педагогині, науковиці, письменниці, громадські діячки, вони нарівні, пліч-о-пліч з чоловіками творили історію України. Талановиті, сильні, натхненні, найкращі представниці своїх професій зробили колосальний внесок в українську науку, освіту, культуру. Вони володіли приголомшливою силою духу, надзвичайним інтелектом, не боялися ризикувати і, безумовно, випереджали свій час.

Виставка «Педагогині» присвячена як відомим, так і незаслужено призабутих постатям українських науковиць, педагогинь, дитячих письменниць, ювілеї яких відзначаємо у 2018 році. Це історії 12 жінок, без спадщини яких неможливо уявити українську освіту і виховання. Серед них: Марія Грінченко, Олександра Єфименко, Тетяна Бугайко, Надія Шульгина-Іщук, Олена Журлива, Людмила Старицька-Черняхівська, Євгенія Ярошинська, Наталя Забіла, Ольга Дорошенко, Марія Пригара, Любов Забашта, Наталя Мірза-Авакянц.

Їхні долі захоплюють, їхній внесок вражає, їхній приклад надихає.

Відкриття виставки відбудеться 14 березня о 12.00 в експозиційній залі Педагогічного музею України (Будинок учителя, 2-й поверх праворуч).

Адреса та контакти:

Київ, вул. Володимирська, 57 (Будинок учителя, 2-й поверх праворуч).

Телефон: 234-36-88, e-mail: pedmuz@gmail.com, сайт: <http://pmu.in.ua/>.

Музей працює: понеділок-п'ятниця з 10.00 до 17.00 (у суботу-неділю та у інший час — за домовленістю).